

Petrole İnce Ayar

Prof.Dr. Sema Kalaycıođlu

Beklenen mahcup üretim kısıntısı yapıldı. Cezayir’de toplanan OPEC üyeleri, günlük petrol üretimini sonbahar başlarken yüzde 5 in altında bir oranda azaltmaya karar verirken, dünya piyasalarında petrol fiyatları önce yükseldi, sonra yeniden düşmeye başladı. Bu yazıda biraz Cezayir’de yapılan ince ayarın ayrıntılarına, hangi faktörlerin kararda etkili olduğuna ve etkinin sınırlarına dikkatinizi çekmek istiyorum.

Karar Uzlaşma Arayışlarının Ürünü mü?

Cezayir toplantısına sadece OPEC’in 14 üyesi katıldı. OPEC dışında olan Rusya gibi üreticiler yoktu. Kararda, bütçe sorunları ile etekleri tutuşan, petrol muslukları açıkken kenarda vallah billah akçesi tutmaktansa, har vurup harman savuran, ama sermayeyi özellikle Yemen’de kana bulayan Suudi Arabistan’ın dayanma gücünün iyice azalması, özellikle etkili oldu.

Ancak, o zaman neden indirim kararı sadece 1-1.25 milyon varil günlük üretim ile sınırlı bırakıldı da, nihai etkiyi belirleyecek kota kararları OPEC’in 30 Kasım toplantısına ertelendi denilebilir. İşte asıl burada mahcup karardaki uzlaşma niyetini aramak gerek.

İran İle Uzlaşma Eğilimi

Evet potansiyel günlük üretiminin nerede ise, 1.6 milyon varil altında üretim yapan Suudi Arabistan dertli ve artık dayanacak gücü kalmadı. Ama diğer üyelerden sadece İran ve Nijerya, potansiyellerinin altında üretimde ve İran’ın ihtiyacı, günlük potansiyeli olan 4 milyon varillik üretimi tamamen gerçekleştirmek ve tercihan yükselen fiyattan pazarlamak ki, bunca yılın kaybını telafi edebilsin. **Bu açıdan İran’a toplantıda tanınan ayrıcalık, bence OPEC’in Arap üyelerinin İran’a sunduğu bir zeytin dalıdır. Buna da önem vermek gerek. Umarım İran da bunu böyle görür. Unutmayalım İran ile Arap ülkeleri anlaşabilirse, birçok bölgesel sorun için de çözüm umudu doğabilir. Tabii alışveriş başka, dostluk yine bambaşka olmaya devam edecektir. Önemli olan bıçakların kınına geri konabilmesi.**

Kararda İsrail - Ürdün Esnetmesi

Biliyorsunuz 3 gün önce İsrail, Ürdün ile İsrail’in en büyük doğal gaz kuyusu olan Leviathan’dan çıkarılacak doğal gazın bu ülkeye ihracatı ile ilgili tarihi bir anlaşma imzaladı. Noble Enerji ve Delek Drilling önümüzdeki 15 yıl boyunca bu kuyudan çıkaracağı yaklaşık 1 trilyon varil doğal gazı, komşularına pazarlamanın ön hazırlıklarını yapıyor. **Uzun dönemli ortaklık planlarında Mısır, Türkiye ve Filistin de var.** Ama önceliği Ürdün gibi, geçmişte hem Irak’tan, hem de Suudi Arabistan’dan neredeyse bedava petrol kullanmaya alışmış bir ülke ile anlaşmaya vermesi, hem diğer hedef ortaklara mesaj, hem üslubunca yapılan bir komşu kızıştırma, hem de OPEC’e kotalar ve indirimler konusunda verilen bir uyarı mesajı. Ürdün, bu yılın sonuna doğru, Jordan Bromine ve Arap Potaş şirketleri aracılığı ile İsrail’in ikinci büyük kuyusu olan Tamar’dan ithalata başlıyor. Bu da OPEC’in kararlarında bölgesel yeni bir kısıt diye düşünölmeli.

Fosil Yakıtın Dama Atılmaya Hazırlanan Pabucu

Bir de gerçekten dünyada fosil yakıtlara karşı ciddi bir talep daralması ve özellikle petrole yönelik talepte ciddi bir düşme var. Buna ister Çin'in talep kısmasını, ister ABD nin artan üretim etkisini de ekleyin, yine karşınıza çıkan tabloda OPEC için zorlu karar engelleri var. **İş artık 1970 ve 1980 li yıllarda olduğu gibi kolay değil Kartel için.** O da bunun çoktandır farkında.

Piyasanın Nabzı

OPEC ayrıca ufak bir üretim indirim kararının ve takip edecek olan fiili uygulamanın piyasa etkilerini görmek istiyor. Yani suları test etmek ve Kasım ayındaki kota kararlarını isabetle sağlamak arzusunda.

OPEC Rasyonalite'sinin Temel Dayanağı ve İŞİD Faktörü

Bu OPEC üyelerinin bence benimsediği akılcı bir yaklaşım ve bu yaklaşımda bir kaç önemli saik var: **a.** Enerji piyasaları artık sadece OPEC etkisinde değil. Hem meşru OPEC dışı üreticiler, hem de alternatif enerji üretimi var. Özellikle OPEC üyeleri, Amerika Kaya Gazı'na fırsat bu fırsat diyip pabuç bırakmak istemiyor. **b.** İkinci saik ise gayri meşru bir etkiyi gözetmek ihtiyacını yansıtıyor. Eğer üretimi ve bilahare kotaları çok kısıtıklarında, kış mevsimi nedeni ile de fiyatlar çok yükselirse, bölgesel bir veba olan İŞİD e de piyasa kaybederler ve İŞİD özellikle Irak'ta ve Kuzey Irak Bölgesinde petrol kuyularını basar basar, ucuz petrol kaçakçılığını önlenemez hale getirir.

Evet ABD Musul'a asker gönderme kararını verdi. Ama arazideki İŞİD'i kontrol etmek için ordular da seferber edilse, pahalılaştan yasal petrole karşı, ucuz kaçak İŞİD petrolü, sınır boylarında yine alıcı bulur.

Ama Petrol'deki Arz Fazlası Nasıl Erir?

İşte şimdi bütün mesele bütün bunca ince ayarla, şu içilmeyen, yüze göze ancak krem veya pomat yapıp sürülen petrol fazlalarını 2017 yaklaşırken eritmeye kalmış durumda. Fiyat yüzde 5 in altındaki üretim kısma kararına tepki olarak, yeniden düşmeyi bırakıp, yüzde 5 in üzerinde yükselmeye başlarsa bir umut var. Ama yüzde 5 lik fiyat artışının sadece varil fiyatının yaklaşık 50 Dolar'a yükselmesi demek olduğunu unutmayalım.

OPEC'in 30 Kasım toplantısı yine yukarıda açıkladığım kısıtlar ve mevsim etkisi ile fiyatı 65-70 bandına yaklaştırırsa, hem arz fazlası azalabilir, hem de fiyatlar, hem İran gibi piyasaya yeniden giren bir üreticiyi, hem de başı dardaki Suudi Arabistan'ı memnun edecek düzeyde kalabilir. Tabii aynı zamanda önemli bir gelişme petrol piyasasındaki dalgalanmanın azalması ve fiyat istikrarının sağlanması olacaktır.